

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра Фінансів
(найменування кафедри)

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
за бакалаврською програмою Фінанси, фінансовий менеджмент та
страхування
на тему: **«Оподаткування доходів фізичних осіб в Україні»**

Виконавець:

студентка 41 групи ФФБС

Серікова Крістіна Андріївна

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

Науковий керівник:

к.е.н., професор кафедри фінансів

(науковий ступінь, вчене звання)

Волохова Ірина Семенівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

ОДЕСА-2023

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Податкова система в кожній країні відіграє ключову роль у регулюванні соціально-економічного розвитку. Шляхом встановлення оптимального рівня податкового навантаження на економіку, держава може стимулювати або стримувати господарську активність, боротися з тіньовими процесами, створювати сприятливу кон'юнктуру на ринку та розвивати пріоритетні галузі економіки, а також здійснювати соціальну політику.

Значна частина бюджету України формується за рахунок податків, зокрема податку на доходи фізичних осіб (ПДФО). Водночас, українське суспільство стикається з проблемами низького рівня доходів населення, нерівномірного розподілу доходів та соціальної несправедливості.

Податок на доходи фізичних осіб є одним з основних податків в податковій системі України, який забезпечує доходи бюджету та перерозподіл фінансових ресурсів між державою та населенням. Платники ПДФО є найбільш чисельною групою платників податків. Оскільки в країні існує нестабільна економічна ситуація, високий рівень тінізації та ухилення від сплати податків, а також значне розшарування доходів населення, є нагальна потреба модернізувати фінансову та податкову політику держави, тобто стає важливим пошук шляхів удосконалення системи оподаткування доходів фізичних осіб з урахуванням світових здобутків у цій сфері.

Правильно налагоджена податкова система може забезпечити стабільний дохід для державного бюджету та сприяти зниженню ділянки тіньової економіки. Для цього важливо забезпечити не тільки оптимальні ставки податків на доходи фізичних осіб, але і ефективне адміністрування та контроль за їх сплатою.

Дослідженням та вирішенням проблем оподаткування доходів фізичних осіб в Україні займалися такі науковці як: Дутова Н. В., Гайдай В.

I., Ткачик Ф. П., Тучак Т. В. та інші. Разом з тим певні питання залишились малодослідженими з позиції сьогодення. Це проблеми справляння ПДФО. Все це зумовлює необхідність подальшого дослідження значення податку на доходи фізичних осіб, обумовлює тему, мету та завдання кваліфікаційної роботи.

Мета роботи полягає розробці пропозицій щодо підвищення ефективності оподаткування доходів фізичних осіб на основі узагальнення теоретичних положень у сфері оподаткування.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити наступні **завдання:**

- дослідити історію еволюції розвитку системи оподаткування доходів фізичних осіб;
- з'ясувати економічний зміст та сутність податку на доходи фізичних осіб;
- розглянути механізм стягнення податків на доходи фізичних осіб;
- проаналізувати формування бюджетів України за рахунок оподаткування доходів фізичних осіб;
- здійснити оцінювання ефективності регулюючої функції податку на доходи фізичних осіб;
- проаналізувати вплив індивідуальних прибуткових податків на діяльність фізичних осіб-підприємців;
- розглянути особливості справляння податку з доходів фізичних осіб в розвинутих країнах та можливості його застосування в Україні;
- надати рекомендації щодо підвищення ефективності стягнення податку з доходів фізичних осіб в Україні.

Об'єкт дослідження: процес оподаткування доходів фізичних осіб на території України.

Предмет дослідження: теоретико-методичні положення щодо процесу оподаткування доходів фізичних осіб в Україні.

Методи дослідження. Для вирішення поставлених завдань у роботі використано методи: діалектичний та наукової абстракції для розгляду

теоретичних засад оподаткування доходів громадян; історико-логічний для дослідження історії еволюції розвитку системи оподаткування доходів населення; економіко-статистичний та графічний – для виявлення тенденцій наповнення бюджетів податками з доходів фізичних осіб, оцінки регулюючої функції податку та групування отриманих даних у вигляді графіків та діаграм; метод порівняння – з метою визначення схожих та відмінних рис у механізмі справляння податків з доходів фізичних осіб в Україні та більш розвинутих країнах; аналізу, синтезу, індукції та дедукції для оцінки впливу оподаткування доходів населення на доходи бюджетів та рівень життя населення.

Інформаційною базою дослідження є законодавчі акти України з питань оподаткування доходів населення, статистичні матеріали Міністерства фінансів України, Державної податкової служби України, Державної служби статистики України, Бюджетний кодекс України, та праці вітчизняних науковців, у яких досліджується оподаткування доходів фізичних осіб, інтернет-ресурси.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел (55 найменувань). Загальний обсяг роботи становить 74 сторінки. Робота містить 8 таблиць, 23 рисунки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі «**ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ**» автором розглянута економічна сутність податку з доходів фізичних осіб та єдиного податку, їх механізм справляння. Досліджені історичні аспекти оподаткування доходів громадян.

У другому розділі «**РОЛЬ ПОДАТКУ У ФОРМУВАННІ ДОХІДНОЇ ЧАСТИНИ БЮДЖЕТІВ УКРАЇНИ**» автор розкрив особливості формування доходів бюджетів за рахунок оподаткування доходів громадян в

Україні: податку на доходи фізичних осіб та єдиного податку. Були проаналізовані надходження податку з доходів фізичних осіб до місцевих бюджетів України. Проведена оцінка результативності фіскальної та регулюючої ролі податку з доходів фізичних осіб та єдиного податку.

У третьому розділі **«ПЕРСПЕКТИВИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СТЯГНЕННЯ ПОДАТКУ З ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ»** автор на підставі вивчення досвіду розвинених країн щодо оподаткування доходів громадян, розробив напрями вдосконалення системи оподаткування доходів фізичних осіб в Україні. Здійснено прогнозування обсягів надходжень податку на доходи фізичних осіб до бюджетів

ВИСНОВКИ

Еволюція системи прибуткового оподаткування в Україні пройшла шлях від стягнень данини на користь держави до формування сучасної моделі оподаткування фізичних осіб. Цей процес відбувався у контексті тривалого поневолення української держави, що вплинуло на формування характерних особливостей вітчизняної системи оподаткування. Серед цих особливостей можна виділити низький рівень податкової культури населення, примусовий характер оподаткування, надмірні податкові платежі та заплутаність законодавчих норм. Ці фактори призводять до нестабільності податкової системи та ускладнюють пошуки шляхів для її вдосконалення в сучасних ринкових умовах. Вітчизняна система оподаткування характеризується такими особливостями: низький рівень податкової культури та свідомості серед населення, примусовий характер оподаткування, надмірність податкових платежів та заплутаність законодавчо-правових норм. Ці особливості створюють нестабільність у податковій системі та ускладнюють пошук шляхів для вдосконалення діючої податкової системи в сучасних ринкових умовах.

Завдяки постійному технологічному прогресу, з'являються нові інструменти для ефективного відстеження доходів і контролю за сплатою податків. Наприклад, використання штучного інтелекту та аналізу великих обсягів даних дозволяє виявляти потенційні порушення податкового законодавства та уникнення оподаткування. Електронні системи декларування доходів та моніторингу банківських операцій сприяють автоматизації процесів збору та аналізу інформації, що сприяє більш ефективному контролю за податковими зобов'язаннями.

Аналіз надходжень до місцевих бюджетів України показав, що податок на доходи фізичних осіб відіграє значну роль у формуванні податкових надходжень місцевих бюджетів. Податок на доходи має значний фіскальний потенціал, оскільки він є прямим оподаткуванням доходів фізичних осіб. Зростання частки цього податку протягом 2022 року пояснюється зростанням відрахувань із заробітних плат військовослужбовців, а також збільшенням нормативу відрахування ПДФО до місцевих бюджетів з 60% до 64%. Також спостерігається позитивна динаміка надходжень ПДФО до Державного бюджету та його питома вага у Державному бюджеті України.

Динамічне зростання надходжень ПДФО забезпечується, головним чином, податком на заробітну плату. Це зумовлено значним переважанням її частки у структурі об'єкту оподаткування, а також більш суворим контролем і, відповідно, найвищим рівнем сплати, оскільки відбувається утримання податку у джерела отримання доходу. Роль податку з інших доходів в наповненні місцевого бюджету залишається другорядною.

За 2022 відбулось зменшення надходжень єдиного податку з фізичних осіб-підприємців на 1,9 млрд. грн. або на 5,5% внаслідок закриття бізнесу через економічно-політичні умови в країні. Щодо переваг єдиного податку включають спрощену систему оподаткування, зниження адміністративного тягаря, стимулювання підприємницької діяльності та сприяння розвитку малого бізнесу. Однак, існують також певні недоліки, такі як обмежені

можливості для збирання бюджетних коштів та неоднакове оподаткування різних категорій платників.

Кожна країна має свою унікальну податкову систему, яка відображає особливості її економічної організації. Вивчаючи досвід розвинених країн, можна зазначити, що соціальна справедливість є основним принципом оподаткування доходів фізичних осіб, за яким особи з вищими доходами сплачують більше податків. В Україні є доцільним переглянути підходи до податкових ставок з податку на доходи, впровадити прогресивну шкалу оподаткування та розробити механізми для зменшення податкового навантаження на населення.

Розглянувши переваги системи сплати податків з доходів фізичних осіб країн ЄС та порівнявши їх із сучасною системою оподаткування в Україні, варто відзначити, що прозорість та відкритість – основні правила податкової системи. Проведений аналіз показує, що ПДФО може бути представленим одним податком або кількома, стягуватись за прогресивною шкалою, належати до місцевих чи загальнодержавних податків та направлятись до одного чи кількох суб'єктів оподаткування, що визначає його регулятивну ефективність. Проте в Україні найважливішими базами оподаткування ПДФО є заробітна плата та проценти. Саме подальше удосконалення механізмів адміністрування ПДФО може підсилити роль цього податку.

Аналізуючи стратегічні цілі розвитку системи оподаткування доходів фізичних осіб, можна зробити висновок, що основні чинники, що впливають на життєвий рівень населення та збільшення податкових надходжень, включають: підвищення мінімальної заробітної плати, зростання прожиткового мінімуму на одну працездатну особу та встановлення неоподаткованого мінімуму на цій основі; забезпечення справедливого та оптимального рівня оподаткування; підвищення ефективності податкового адміністрування та інші заходи, спрямовані на ефективне управління податковою системою. За урахування цих факторів, реформування системи оподаткування доходів фізичних осіб сприятиме посиленню його фіскальних

та соціально-регулятивних функцій. У цьому контексті, ключовим елементом подальшого поліпшення законодавчої бази в цій галузі є зниження податкового навантаження на соціально-незахищені верстви населення та посилення відповідальності платників податків за ухилення від сплати податків.

Пріоритетними завданнями повинні стати впровадження неоподаткованого мінімуму замість існуючих податкових соціальних пільг та встановлення прогресивної шкали оподаткування, що допоможе вирішити проблему нерівномірного розподілу доходів між бідними і багатими верствами населення. Також доцільним може бути введення сімейного оподаткування доходів замість оподаткування доходу окремих членів сім'ї. Поліпшення також потребує ефективної роботи фіскальних органів, забезпечення контролю за сплатою податків та уникненням ухилень від сплати податку. Основною метою удосконалення ПДФО має бути підвищення суспільного добробуту, що сприятиме підвищенню податкової культури.

Прогноз надходжень податку на доходи фізичних осіб до Зведеного бюджету України є позитивним, тобто може бути збільшення даного податку у бюджеті на кінець 2023 року. Також прогнозуємо збільшення податку на доходи фізичних осіб у місцевих бюджетах Одеської області протягом 2023 року, зокрема через збільшення нормативу надходжень ПДФО до місцевих бюджетів з 60% до 64%.

Отже, система оподаткування доходів населення має фундаментальне значення для сталого розвитку країни, адже забезпечує ефективне виконання основних функцій держави та сталий економічний розвиток. В сучасних умовах соціально-економічного розвитку, збільшення дохідної частини бюджетів за рахунок збільшення платників податків та нарощення фіскальності податкових механізмів відходять на другий план, адже за умови низького рівня сприйняття податкових реформ з боку платників податків, наростатимуть процеси тінізації доходів на ухилення від оподаткування. У

зв'язку з цим, державна політика регулювання оподаткування доходів населення повинна мати чіткі орієнтири та завдання на довгострокову перспективу й доповнюватись відповідним фінансовим забезпеченням їх реалізації. Така політика в кінцевому підсумку має сприяти зростанню національного доходу та збільшенню податкових надходжень, а також покращенню справедливості оподаткування доходів населення.

АНОТАЦІЯ

Серікова К. А. «Оподаткування доходів фізичних осіб в Україні».

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра зі спеціальності

«072 Фінанси, банківська справа та страхування»

(шифр та назва спеціальності)

за освітньою програмою «Фінанси, фінансовий менеджмент та страхування».

(назва освітньої програми)

Одеський національний економічний університет. – Одеса, 2023.

У роботі розглядаються теоретичні аспекти оподаткування доходів фізичних осіб в Україні, історія виникнення даного податку, становлення та розвиток системи оподаткування доходів фізичних осіб та механізм стягнення даного податку з громадян.

Проаналізовано надходження податків з доходів фізичних осіб до Зведеного бюджету та місцевих бюджетів України, а також ефективність наповнення бюджетів Одеської області за рахунок оподаткування доходів фізичних осіб, розроблено прогноз надходжень податку на доходи фізичних осіб до Державного та місцевих бюджетів України.

Запропоновано можливості застосування механізму справляння податку з доходів фізичних осіб в Україні на прикладі розвинутих країн та пропозиції вирішення проблем щодо стягнення даного податку в Україні.

Ключові слова: податок на доходи фізичних осіб, елементи оподаткування, ставки оподаткування, Податковий кодекс України, світовий досвід справляння ПДФО, зведений бюджет, місцевий бюджет.

ANNOTATION

Sierikova K. "Taxation of the income of individuals in Ukraine"

Qualifying work on obtaining a bachelor's degree in the specialty

«072 Finance, banking and insurance»

(code and name of the specialty)

for the educational program «Finance, financial management and insurance».

(title of the educational program)

Odessa National Economics University. – Odessa, 2023.

The work deals with the theoretical aspects of personal income taxation in Ukraine, the history of this tax, the formation and development of the personal income taxation system, and the mechanism for collecting this tax from citizens.

Income taxes from the income of individuals to the Consolidated Budget and local budgets of Ukraine were analyzed, as well as the effectiveness of filling the budgets of the Odesa region due to taxation of the incomes of individuals, a forecast of the income tax income of individuals to the State and local budgets of Ukraine was developed.

Possibilities of applying the mechanism for the collection of personal income tax in Ukraine based on the example of developed countries and proposals for solving problems related to the collection of this tax in Ukraine are offered.

Keywords: personal income tax, elements of taxation, tax rates, the Tax Code of Ukraine, global experience of personal income tax administration, consolidated budget, local budget.